

Doğu Akdeniz: Çatışma mı Uzlaşma mı?

MITAT ÇELİKPALA

(Bu metin İngilizce orijinalinden çevrilmiştir.)

Özet: Doğu Akdeniz, son zamanlarda hem uluslararası güvenliğin hem de siyasetin gündemini meşgul eden en sıcak konulardan biri. Bölgedeki yoğun rekabet bazı yeni gelişmelerle birlikte yeni bir aşamaya girmiş bulunuyor ve bölgesel rekabet çakışan deniz yetki iddiaları ve doğal kaynaklar meselesinden hızla daha genel bir jeopolitik ve stratejik çatışmaya dönüşüyor. Türkiye ve Yunanistan bu hikayedeki iki büyük rakip ve her iki oyuncu da Doğu Akdeniz'deki hakları, çıkarları ve beklentileri konusundaki 'maksimalist' tutumlarını uluslararası toplum ve özellikle BM nezdinde zaten ortaya koydular. İki ülkenin AB ve NATO müttefiklerinin sorunu hafifletme ve çözmeye yönelik söylemleri, tarafların bir dizi yanlı açıklamalarının gölgesinde kalıyor ki bu durum gerginliği ve çatışma olasılığını arttırıyor. Yine de başarı, diplomasi ve genişleyen ittifaklarda yatmaktadır. Tarafların bir araya gelmesi, ileriye doğru bir adım atmak ve güven artırıcı önlemleri güçlendirmek için üst düzey ortak toplantıları yeniden başlatması ve enerji kaynaklarını olumlu bir oyun değiştirici haline getirmesi gerekiyor.

Giriş

Doğu Akdeniz'de uzun süredir kaynayan rekabet, 1- yakın zamanda imzalanan yeni deniz alanlarının sınırlandırması anlaşmaları, NAVTEX ve Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) ilanları, 2- yüksek perdeden yapılan siyasi açıklamalar ve 3- artan askeri tatbikatların NATO müttefikleri arasındaki gerilimi artırması ile yeni bir aşamaya girdi. Bölgesel rekabet hızla deniz alanlarının ve yeni keşfedilen doğal kaynakların paylaşılması meselesinden daha genel bir jeopolitik ve stratejik çatışmaya dönüşüyor. Bu hikâyenin iki büyük oyuncusu olan Türkiye ve Yunanistan şu anda bölgedeki hedeflerine ulaşmak için kontrollü bir şekilde hareket ederken, uzlaşmacı olmayan bu diplomasi, özellikle tarihsel sorunların kamusal söylemlere hâkim olageldiği bir ortamda, çok hızlı bir şekilde tırmanmaya ve çatışmaya neden olabilir. Gündemdeki esas konu ise, bu tartışmanın bölgesel ve küresel aktörlerin teşvik ve katılımıyla çatışmaya dönüşüp dönüşmeyeceğiyle ilgili. Türkiye, başından beri sorunu Yunanistan'la çift taraflı olarak dışarıdan herhangi bir etki olmaksızın çözmeye çalıştı. Bu, Yunanistan'ın sorunu uluslararasılaştırmak adına Avrupa Birliği'nin (AB) yanı sıra yeni kurulan bölgesel ittifakları da çözümün bir parçası haline getirme çabalarına ters düşüyor.

AB ve üye devletler, özellikle Fransa, yaklaşımlarını değiştirmeli ve Türkiye ile daha geniş, kapsayıcı bir anlaşma yapmalıdır. AB'nin bu yeni pazarlığın bileşenleri üzerinde aşamalı olarak anlaşmaya ihtiyacı var ve hayati bir şekilde bunu Ankara'ya karşı tırmandırıcı tedbirler yerine pragmatik angajmana dayandırmalıdır

Hem AB'nin hem de NATO'nun bu konuda doğrudan çıkarları var ancak her ikisi de konuya nasıl yaklaşılacağı konusunda bölünmüş durumda. AB, üye ülkelerin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak, kendi enerji çıkarlarını güvence altına almak ve mülteci ve terör sorunlarını yönetmek için Libya'daki çatışmaya siyasi bir çözüm getirmek konusunda önemli bir çığara sahip. NATO için konu, ittifakın bütünlüğünü koruması ve yüzünü gerçek dış tehditlere çevirme meselesidir. Bununla birlikte AB ve NATO müttefiklerinin sorunu hafifletme ve çözmeye yönelik çabaları iki tarafın yaptığı bir dizi taraflı açıklamanın gölgesinde kaldı ve böylece gerilim ve çatışma olasılığı da arttı.¹ Ek olarak, ABD'nin Kıbrıs Rum Yönetimi'ne (Kıbrıs Cumhuriyeti) yönelik askeri ambargoyu kaldırma kararı, Ankara'da aşırı endişeye neden oldu ve tansiyonu daha da artırdı.² Öyle ya da böyle bu sorun, krizi hafifletmek için daha donanımlı olması gereken AB için yüksek öncelikli bir nitelik taşıyor. AB ve üye devletler, özellikle Fransa, yaklaşımlarını değiştirmeli ve Türkiye ile daha geniş, kapsayıcı bir anlaşma yapmalıdır. AB'nin bu yeni pazarlığın bileşenleri üzerinde aşamalı olarak anlaşmaya ihtiyacı var ve hayati bir şekilde bunu Ankara'ya karşı tırmandırıcı tedbirler yerine pragmatik angajmana dayandırmalıdır.

Gelişmelerin Seyri

Gelişmelere ve gelinen son noktaya bakıldığında, her iki taraf da Doğu Akdeniz'deki haklarıyla ilgili 'maksimalist' tutumlarını başta Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere uluslararası topluma ilan etmiş ve karşı tarafa itirazlarını açıkça ifade etmişlerdir. Bu gidişat sırasında bir yanda Atina; Fransa ve Mısır'ın desteğine rağmen Türkiye'nin tavrında istediği şekilde bir değişiklik elde edemedi. Diğer yanda Ankara ise her geçen gün genişleyen ve konsolidasyon gösteren stratejik bir cepheyle karşı karşıya kaldı. Her iki tarafın da önemli bir iç desteğe sahip olması ve her iki tarafın da yapıcı diyalog yoluyla çözüme ulaşmak için müzakere masasından kaçması, ne yazık ki çatışma olasılığını da beraberinde getiriyor. Kısacası, yapıcı görüşmeler veya perde arkasında pazarlık yapmak yerine, her iki taraf da sert söylemlerle kararlı bir şekilde tutumlarını koruyor. Diyalog yoluyla çözüm bulmaya yönelik gerçek bir itici güçten ziyade, diğer tarafa bir ders verme

Her iki tarafın da önemli bir iç desteğe sahip olması ve her iki tarafın da yapıcı diyalog yoluyla çözüme ulaşmak için müzakere masasından kaçması, ne yazık ki çatışma olasılığını da beraberinde getiriyor

arzuları var gibi görünüyor.³ AB ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) potansiyel arabulucuların etkisiz ve bazen kışkırtıcı yaklaşımlarını da ekleyince konu daha da endişe verici bir hâl alıyor.

Türkiye ve Yunanistan'ın karasuları ve hava anlaşmazlıkları konusundaki argümanları yeni değil. Türkiye'deki 1999 Adapazarı depreminden sonraki istikşafı görüşmeler gibi iki ülke arasında umut verici gelişmeler olmuş olsa da ikili siyasi müzakereler her zaman sonuçsuz kaldı.⁴ Zaman zaman sorunların algılanmasındaki farklılıklar ve yüksek beklentiler, tarafları Kardak/Imia örneğinde olduğu gibi 'çatışma' hatta savaş aşamasına taşıdı.⁵

Son gerilim dalgası, 2015 yılında Doğu Akdeniz'de yeni doğal gaz yataklarının keşfedilmesiyle tetiklendi.⁶ Başlangıçta Yunanistan, Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (KRY) merkezinde olduğu bir Kıbrıs sorunu olarak lanse edilen çatışmadan uzak durmayı tercih etse de tarafların tırmanışın devamına hevesli olduğu açıkça görüldü. KRY'nin sahip olduğu aktif ve agresif bölgesel yaklaşım ve İsrail ile arasındaki yakınlaşma, Yunanistan'ın yakından takip ettiği ancak AB şemsiyesi altında değerlendirilmesi gerektiğini savunduğu gelişmelerdi.

Bu arada Akdeniz'deki en büyük doğal gaz yatağı, yakın zamanda münhasıran Mısır'ın MEB'i içinde keşfedildi. Bu, Fransız ve İtalyan enerji şirketlerinin katılımının yanı sıra İsrail ve Kıbrıs ile enerji iş birliği doğrultusunda Doğu Akdeniz enerji oyunundaki riski artırırken, Türkiye'yi dışarıda bıraktı ve dolayısıyla kızdırdı.⁷ Kıbrıs kıyılarında Mısır kaynaklarının keşfini ve üretimini üstlenen İtalyan ENI şirketi, maliyetleri düşürmek ve gazı sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) olarak Mısır üzerinden uluslararası pazarlara taşımak için Mısır, Kıbrıs Rum Kesimi ve İsrail gazını birleştirdi. Fransız enerji devi Total ise 2018 yılında Kıbrıs açıklarındaki projelerde ENI ile ortak olarak denkleme girdi. Buna karşılık, LNG projesi⁸ için Kıbrıs, İsrail ve Mısır tarafından imzalanan yeni enerji anlaşmaları, bunları destekleyen askeri iş birliği ve yeni Doğu Akdeniz Gaz Forumu (DAGF), Türkiye'yi dışlanmış

ve yeni bölgesel gruplaşmaların tehdidi altında hissettirdi.⁹ Bu, diğer bölgesel etkilerle birleştiğinde, Ankara'nın kendini yalnız hissetmesine neden oldu. Türkiye'nin İsrail ile ilişkileri kötüleşti, Mısır ile bağları koptu, Suriye ve Irak ile ilişkiler terörle mücadeleye indirgenirken, tüm anlaşmazlıklar AB ve ABD ile ilişkileri tahrip eden bir hâl aldı.

Türkiye Ne İstiyor?

Türkiye için Doğu Akdeniz hiçbir zaman yalnızca enerji veya gazla ilgili değildi. Birincil sorun, deniz bölgesi sınırlamasının bölgede nasıl bir çatışma kaynağı olacağıdır. Sonuç olarak, Türkiye'nin kıta sahanlığındaki egemenlik hakları ve Kıbrıslı Türklerin eşit haklarının korunması tehlikededir. Bu bakış açısı bizi, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de jeopolitik üstünlük kurmak adına oluşturulmuş iddialı planı diye nitelendirilen Mavi Vatan kavramına getiriyor. İlk olarak Emekli Amiral Cem Gürdeniz ve Cihat Yaycı tarafından ortaya atılan ve tanımlanan Mavi Vatan kavramı, Ankara'nın mevcut Akdeniz stratejisinin sembolüdür. Bu strateji, Türkiye'nin deniz yetki alanları (karasuları, kıta sahanlığı ve MEB) ile ilgili 21. yüzyılda denizcilik haklarını ve ulusal çıkarlarını tanımlama, koruma ve geliştirme temellerine dayanmaktadır. Mavi Vatan ayrıca, donanmanın konuşlandırılması, savunma sanayinin geliştirilmesi, sismik araştırma gemilerinin ve sondaj haklarının kullanılması, ulusal ve yabancı filolar için destek üslerinin geliştirilmesi ve diğer kıyı devletleri ile sınır anlaşmalarının imzalanması için yasal araçlar ve argümanlar gibi ikincil doktrinleri de içermektedir.¹⁰

İkinci olarak, mevcut bölgesel jeopolitik gelişmeler yani Ocak 2019'da Kahire'de kurulan ve Kıbrıs, Mısır, Yunanistan, İsrail, İtalya, Ürdün ve Filistin'in yer aldığı DAGF gibi yerel bir Türkiye karşıtı oluşumun ortaya çıkması, Türk karar vericilerini gündemlerine zorlayıcı güç diplomasisini eklemeye itti. Türk hükümeti (güçlü halk desteğiyle) uzun zamandır kronik bir kuşatma zihniyetinden mustarip bir halde ülkenin temel çıkarlarını tehdit eden düşman güçler tarafından kuşatıldığına inanıyor. Türkiye'nin yakın çevresinde gerçekleşen mevcut dramatik siyasi dönüşüm de bu durumda bir katalizör etkisi yarattı. Türk seçkinleri, artan güvenlik sorunlarını Türkiye'nin egemenliğine ve toprak

İlk olarak Emekli Amiral Cem Gürdeniz ve Cihat Yaycı tarafından ortaya atılan ve tanımlanan Mavi Vatan kavramı, Ankara'nın mevcut Akdeniz stratejisinin sembolüdür. Bu strateji, Türkiye'nin deniz yetki alanları (karasuları, kıta sahanlığı ve MEB) ile ilgili 21. yüzyılda denizcilik haklarını ve ulusal çıkarlarını tanımlama, koruma ve geliştirme temellerine dayanmaktadır

bütünlüğüne karşı bir tehdit olarak algıladı. Yeni hidrokarbon rezervlerinin keşfi veya Suriye'deki iç savaş gibi yeni değişkenler denkleme girdikçe mevcut sorunlar daha şiddetli hâle geldi. DAGF'nin oluşturulmasıyla Yunanistan, Kıbrıs, İsrail ve Mısır'ın yanı sıra İtalya ve Fransa'nın önemli enerji şirketleri arasında artan iş birliği İtalya'nın kendisini, Ürdün'ü ve Filistin'i kapsayacak şekilde büyüdü. Bariz bir şekilde Türkiye bu iş birliğinde yer almadı.

Üçüncü olarak, hem Türk dış politikasının hem de güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası ve hatta belirleyicisi olan enerji politikası da olumsuz etkilendi. Doğu Akdeniz'de gelişen enerji ittifakı, birincil amacı Türkiye'nin doğu-batı ve kuzey-güney koridorları arasında bir enerji merkezi olarak konumunu koruma olan enerji politikasını altüst etme tehdidinde bulundu.¹¹ Türkiye'nin Doğu Akdeniz gazının boru hattıyla Avrupa pazarına taşınmasında Türk rotasının alternatifinin bulunmadığına olan inancı birdenbire paramparça oldu. Dahası, bu durum Türk karar vericilerin hem bu konudaki rahatlığını ellerinden alıyor hem de Kıbrıs ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) temel hak ve menfaatleri konusundaki çözüme de ket vuruyor. Ancak bu noktada Türkiye zaten denklemden çıkarılmış ve Kıbrıs Rum Kesimi-Mısır-İsrail-Yunanistan cephesi Türkiye'yi diplomatik olarak geride bırakmıştır. Türkiye bu aşamadan sonra retoriğini yükseltse de ABD'nin yanı sıra Fransa ve İtalya'nın da desteğiyle bölgenin küçük aktörleri, farklı motivasyonlarla dahi olsa Türkiye'ye karşı olduğu düşünülen cepheye katılmış bulundu. Türkiye'nin çakışan deniz yetki iddiaları, geniş iç piyasası ve Doğu Akdeniz gaz ihracatı için bir geçiş yolu olma potansiyeli nedeniyle Türkiye'nin yokluğu bölge için ciddi bir endişe kaynağıdır. Bu forum, artan sayıda meselelerdeki görüş ayrılıkları nedeniyle Türkiye ile ilişkileri gerilen AB'nin yanı sıra ABD'nin de desteğini aldı. Sonuç olarak, 2000'lerde yumuşak güç unsurlarına daha fazla güvenmeye çalışan Türk dış politikası, radikal bir şekilde Suriye ve Libya'ya asker göndermenin yanı sıra Akdeniz'de askeri güç gösterisini de içeren daha saldırgan bir konuma geçti.

Libya Anlaşmaları ve Sonrası

Türkiye'nin Libya ile yaptığı son diplomatik, askeri ve hukuki hamleler bu bağlamda değerlendirilmelidir. Ankara, Libya ile yeni imzalanan anlaşmalar ve Libya'da askeri güç konuşlandırılmasıyla, Türkiye'nin Doğu Akdeniz sınırının batıya doğru genişlediğine ve ülkenin denizcilikle ilgili meselelerinin küresel görünürlüğünü artırdığına inanıyor. Soru, bu görünürlük ve faaliyetin Doğu Akdeniz anlaşmazlıklarının çözümüne ne kadar yardımcı olduğudur.¹²

Türkiye'nin Doğu Akdeniz gazının boru hattıyla Avrupa pazarına taşınmasında Türk rotasının alternatifinin bulunmadığına olan inancı birdenbire paramparça oldu

Ankara ve uluslararası alanda tanınan Libya hükümeti, Kasım 2019'da deniz sınırları konusunda bir ortaklık anlaşması imzaladı ve Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunan menfaatlerini zedeleyen bir MEB yarattı. Türkiye ayrıca yakın zamanda Libya açıklarında sondaj yapmaya başlamak için ruhsat başvurusunda bulundu. Sonuç olarak, Doğu Akdeniz enerji sorunları çok daha geniş jeopolitik meselelerle bağlantılı bir hâl aldı ve Libya ile Suriye çatışmaları bir araya getirilmiş oldu. Türk ordusu, Akdeniz'de belirlenmiş bir bölgenin doğu ve batı sınırlarına konuşlandı ve bu da Türkiye'ye Akdeniz'deki konumunu sağlamlaştırma gücü verdi.

Yunanistan'ın hayal kırıklığı ve Türkiye-Libya anlaşmasına yönelik pervasız denebilecek tepkileri hızla daha tutarlı bir stratejiye dönüşmüş görünüyor. Akdeniz'e kıyısı olan AB devletlerinin nadiren anlaşmaları göz önüne alındığında AB'den dayanışma talebinin karşılık alması zor gözükken Yunanistan kendisine Fransa'nın agresif lobiciliğinde istekli bir müttefik edindi.¹³ Ankara her ne kadar Fransa'nın, Paris'in bölgedeki hedeflerini¹⁴ gerçekleştirmek için Yunanistan'ı bir sıçrama tahtası olarak kullandığını iddia etse de AB'nin eylemleri, en azından kısa vadede Atina'nın beklentilerini açıkça karşılıyor.

Türk karar vericileri AB'nin Atina'ya olan desteğini, Yunanistan'ın tek taraflı hareket etmesi ve bunun bir AB meselesi olduğunu iddia ederek konuyu uluslararasılaştırmaya çalışması şeklinde yorumluyor. Yunanlılar, Türkiye'nin AB'deki iç karar alma süreçlerinde yer almadığı için AB'nin Yunanistan'ın beklentileri doğrultusunda Türkiye'ye karşı daha sert bir tavır almasını bekliyor. Öyle ki Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dendias, "Türk saldırganlığının tırmanmasının" AB'ye yönelik olduğunu bile öne sürdü.¹⁵ Macron Fransası AB'de bu yaklaşımın ana destekçisi rolünde ve bu tutumu Erdoğan tarafından yapıcı olmadığı gerekçesiyle sert bir şekilde eleştiriliyor. Sonuç olarak, Türkiye artık Fransa'yı anlaşmazlıkta tarafsız bir şekilde arabulucu rolü oynayamayacak şekilde görüyor. Fransa'nın çabaları ve Yunanistan'ın Türkiye'yi zorlamaya yönelik hararetli söylemi, Türkiye'nin mevcut duruşunda herhangi gerçek bir değişikliğe yol açamayacak. Zira AB, Türkiye üzerindeki gücünü uzun zaman önce kaybetti.

Türk karar vericileri AB'nin Atina'ya olan desteğini, Yunanistan'ın tek taraflı hareket etmesi ve bunun bir AB meselesi olduğunu iddia ederek konuyu uluslararasılaştırmaya çalışması şeklinde yorumluyor. Yunanlılar, Türkiye'nin AB'deki iç karar alma süreçlerinde yer almadığı için AB'nin Yunanistan'ın beklentileri doğrultusunda Türkiye'ye karşı daha sert bir tavır almasını bekliyor

Temmuz ve Ağustos ayları boyunca her iki taraf da gerilimi azaltmak yerine tırmandırmak üzere adımlar attı. Türkiye'nin 21 Temmuz'da Yunanistan'a yaptığı Navtex deklarasyonu ve sekiz geminin konuşlandırılması, Yunanistan'ın savaş gemilerini seferber etmesine yol açtı ve bu hadise durumu daha da kızıştırdı.¹⁶ Alman arabuluculuğu 6 Ağustos'ta Kahire'den yapılan Yunanistan ve Mısır'ın MEB anlaşması imzaladıklarına dair bir açıklama ile sona erdi.¹⁷ Geline nokta Türkiye, Doğu Akdeniz'de batıdan doğuya geniş bir alanda arama faaliyetlerine devam etmektedir. Türkiye, bu faaliyetlerini Akdeniz kıyısında ABD-Meksika sınırından daha uzun bir sahile sahip bir ülke olduğunu savunarak meşrulaştırmakta ve Doğu Akdeniz'de Türkiye'ye danışmadan ve Türkiye ile Kıbrıs Türk toplumunun hak ve menfaatlerini dikkate almadan yapılan herhangi bir işlemin etik ve yasal olarak geçersiz olacağını savunmaktadır.

Son olarak, Almanya'nın AB Konseyi başkanlığı döneminde yapıcı bir rol üstlendiği düşünülen Almanya Başbakanı Angela Merkel'in sorunu Fransız Cumhurbaşkanı Macron ile "derinlemesine ele aldığını" belirttikten sonra "tüm AB ülkeleri Yunanistan'ı Doğu Akdeniz'de desteklemekle yükümlüdür" şeklindeki açıklamasından Türkiye son derece hoşnutsuz oldu.¹⁸ Ankara daha önce, Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Maas'ın Atina ve Ankara ziyaretlerinde anlaşmazlığı 'ateşle oynamak' olarak değerlendirdiği ve en ufak bir kıvılcımın büyük bir felaketle sonuçlanacağı değerlendirmesinde bulunduğunu için Berlin'in konunun hassasiyetini anladığını düşünmüştü.

Yunanistan ve Türkiye merkezli bu çekişme, her ikisi de askeri ittifakın üyesi olduğundan NATO için de ciddi bir endişe kaynağıdır. Türkiye, NATO ve Batı'nın güvenlik iş birliği mekanizmalarıyla ilgili şüphelere rağmen özellikle NATO'nun emniyet ve güvenlik mekanizmalarında etkiye sahiptir. NATO üyeleri arasında bir çatışma korkusu büyümektedir. Herhangi bir çatışma olasılığı birçok kişi tarafından NATO'nun sonunun başlangıcı olarak görülüyor. Macron'un Doğu Akdeniz'deki gelişmelerin ardından Suriye'ye yönelik 'NATO'nun beyin ölümünü yaşıyoruz' yönündeki eleştirilerini 2019 sonunda ABD ve Türkiye'ye yönelik olarak yinelemeye devam etmesi, kolektif güvenliğin ve Doğu Akdeniz'in gündemi işgal etmesine neden oldu.¹⁹ ABD'nin NATO ile mücadelesi ile Yunanistan ve Türkiye arasındaki çatışma olasılığı ile birleşince en azından güvenlik ittifakında önemli yapısal değişikliklere yol açabilir. Bu nedenle, NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Yunan ve Türk liderlere arabuluculuk yapıyor ve iki müttefiki, Doğu Akdeniz'de gerilimi azaltma mekanizmaları oluşturmak için NATO aracılığıyla teknik görüşmelere girmeye teşvik ediyor.

Macron'un Doğu Akdeniz'deki gelişmelerin ardından Suriye'ye yönelik 'NATO'nun beyin ölümünü yaşıyoruz' yönündeki eleştirilerini 2019 sonunda ABD ve Türkiye'ye yönelik olarak yinelemeye devam etmesi, kolektif güvenliğin ve Doğu Akdeniz'in gündemi işgal etmesine neden oldu

Sonuç

Hem Türkiye hem de Yunanistan için yeni keşfedilen kaynaklarla ilgili mevcut anlaşmazlıklar ve kıta sahanlıkları ve MEB'lerin sınırlandırılması temel bir öncelik olarak ortaya çıktı. Temmuz ve Ağustos aylarında yaşanan gelişmeler, konuyu çok boyutlu ve karmaşık bir hale getirdi. Erdoğan'ın "Tartışmaları kendi mecrasından çıkarıp takoz haline getirmeye çalışanlara tahammül edemeyiz ... Doğu Akdeniz, Libya ve Ege'de haklarımızı sonuna kadar korumaya odaklandık"²⁰ ifadelerine benzer ifadeler Yunanistan'da da duyulmaktadır. Diplomatik girişimler başarısız olmaya devam ederse, artan gerilimler bir çatışmaya yol açacaktır. Eylemlerinin gerekçelerinde hiçbir zaman tereddüt etmeseler de Yunanistan ve Türkiye için en akılcı yol, çatışmadan çok uzlaşmada ısrarcı olmalarıdır. Hızlı dönüşümler ve diplomatik manevraların yakından takip edilmesini içeren gerekli esnekliğe sahip diplomatik adımları atmaktan başka bir yol yok. Ankara, Yunanistan'ın suyuna gitmeli ve bu konuda kendi diplomatik cephesini güçlendirmeye çalışmalıdır. Ankara, diplomatik girişimlerinin birçok aktörün yaklaşımını değiştirdiği Libya'da elde edilen kazanımlara dayandırılmalıdır. Bununla birlikte, Türkiye'yi zorlamaya dayanan mevcut çabalar ve söylemler çok dar görüşlüdür ve etkisiz kalmaya mahkûmdur. Son olarak, Almanya'dan Yunanistan ile Türkiye arasında Doğu Akdeniz'de gerilimi azaltmak ve deniz hakları konusundaki anlaşmazlıkları çözmek için yapılan doğrudan görüşme çağrısı Türkiye'nin yaklaşımına uygundur. Mevcut Türk stratejisi esasen Yunanistan'ı müzakere masasına getirmek ve çatışmayı önlemek üzerinedir. Çatışma kaçınılmaz hale gelirse hukuken ve siyaseten doğru tarafta olmak çok önemlidir. Dolayısıyla, Yunanistan Türkiye ile müzakere etmeye istekliyse, şu an tam da zamanı. Tarafların bir araya gelmesi gerekiyor; ilerlemek ve daha geniş kapsamlı enerji kaynakları sorununu çözmek için güven artırıcı önlemleri güçlendirmek adına deniz komutanları ve savunma bakanları arasındaki ortak toplantıları yeniden başlatmaları gerekir. Başarı, diplomasi ve genişleyen ittifaklarda yatmaktadır.

Referanslar

- 1- [Asli Aydintaşbaş, Julien Barnes-Dacey, Cinzia Bianco, Hugh Lovatt and Tarek Megerisi, “Overview: Fear and loathing in the eastern Mediterranean”, \[https://www.ecfr.eu/specials/eastern_med\]\(https://www.ecfr.eu/specials/eastern_med\).](#)
- 2- “Turkey Criticizes US Decision to Lift Cyprus Arms Embargo”, *The New York Times*, 2 Eylül 2020, <https://www.nytimes.com/aponline/2020/09/02/world/europe/ap-eu-turkey-us-cyprus.html>.
- 3- “Greece being used as bait against Turkey in Eastern Mediterranean, Erdoğan says”, Daily Sabah, 1 Sept. 2020, <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/greece-being-used-as-bait-against-turkey-in-eastern-mediterranean-erdogan-says>; “Greece warns Turkey that they are ready for war”, *Geopolitics News*, <https://geopolitics.news/euroasia/greece-warns-turkey-that-they-are-ready-for-war/>.
- 4- George Koukoudakis, “Explaining the Endurance of Greek-Turkish Rapprochement Process”, *Uluslararası İlişkiler*, Vol.11, No. 44, p.81-100, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/693192>.
- 5- S. G. Ayman, “Kardak (Imia) Crisis and Its Implications on the Turkish- Greek Relations”, *Etudes Helleniques/Hellenic Studies*, No.2, 2001, p.49-72.
- 6- Michaël Tanchum, “How Did the Eastern Mediterranean Become the Eye of a Geopolitical Storm?”, *Foreign Policy*, 18 August 2020, <https://foreignpolicy.com/2020/08/18/eastern-mediterranean-greece-turkey-warship-geopolitical-showdown/>.
- 7- <https://www.eni.com/en-IT/global-energy-scenarios/zohr-and-energy-map-of-mediterranean.html#:~:text=Zohr%20is%20the%20largest%20gas,a%20depth%20of%201%2C450%20m>
- 8- “7 countries launch Eastern Mediterranean Gas Forum in Egypt”, Xinhua, 16 Ocak 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-01/16/c_138710801.htm.
- 9- Jonathan Marcus, “The Eastern Mediterranean tinderbox: Why Greek-Turkish rivalries have expanded”, BBC News, 25 Ağustos 2020, <https://www.bbc.com/news/world-europe-53906360>
- 10- Lorenza Vita, “What Turkey Wants”, *Inside Over*, 8 Sept. 2020, <https://www.insideover.com/politics/mediterranean-gurdeniz-turkey.html>
- 11- Emre Erşen and Mitat Çelikpala, “Turkey and the Changing Energy Geopolitics of Eurasia”, *Energy Policy*, No.128, p.584-592.
- 12- Galip Dalay, “Turkey’s Libya Gambit is Paying off-for now”, *Middle East Eye*, 19 May 2020, <https://www.middleeasteye.net/opinion/turkeys-libya-gambit-paying-now>.
- 13- “Statement of the EU Foreign Ministers on the situation in the Eastern Mediterranean”, 15 Mayıs 2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/05/15/statement-of-the-eu-foreign-ministers-on-the-situation-in-the-eastern-mediterranean/>
- 14- Talha Köse, “Macron’s gamble escalates East Med dispute”, Daily Sabah, 15 Ağustos 2020, <https://www.dailysabah.com/opinion/columns/macrons-gamble-escalates-east-med-dispute>.
- 15- “Tensions growing: Greece, Cyprus want stronger EU stance on Eastern Mediterranean dispute”, *RTL Today*, 19 Ağustos 2020, <https://exbulletin.com/politics/307174/>
- 16- “What is NAVtex and Why did Turkey Issue one to Greece?”, 23 July 2020, <https://www.trtworld.com/turkey/what-is-a-navtex-and-why-did-turkey-issue-one-to-greece-38358>.
- 17- “Egypt and Greece sign agreement on exclusive economic zone”, *Reuters*, 6 Aug. 2020, <https://www.reuters.com/article/us-egypt-greece/egypt-and-greece-sign-agreement-on-exclusive-economic-zone-idUSKCN252216>
- 18- “EU preparing to sanction Ankara as Merkel says bloc obliged to support Greece on Med issue”, *Duvar English*, 28 Aug. 2020, <https://www.duvarenglish.com/diplomacy/2020/08/28/eu-preparing-to-sanction-ankara-as-merkel-says-bloc-obliged-to-support-greece-on-med-issue/>.
- 19- “Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, *The Economist*, 7 Kasım 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>.
- 20- Jeyhun Aliyev, “Turkey to fully protect rights in E. Med, Libya, Aegean”, *AA*, 15 Ağustos 2020, <https://www.aa.com.tr/en/politics/turkey-to-fully-protect-rights-in-emed-libya-aegean/1943074>.

YAZAR HAKKINDA

Prof. Dr. Mitat Çelikpala, Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi ve İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı olarak görev yapmaktadır. Bunun yanı sıra, 2004 yılından beri Uluslararası İlişkiler Konseyi (UİK) Yönetim Kurulu üyesidir. Çelikpala, daha önce, Hazar Strateji Enstitüsü (HASEN), NATO Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi ve Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde (SAM) akademik danışmanlık yapmıştır.

AL SHARQ STRATEJİK DÜŞÜNCE KURULUŞU HAKKINDA

Al Sharq Stratejik Düşünce Kuruluşu, demokratik katılım, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog ve sosyal adalet ideallerini teşvik etmek amacıyla, tarafsız ve titiz bir yaklaşımla araştırma yapmayı üstlenen bir düşünce kuruluşudur.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +90 212 603 18 15
Faks: +90-212-603 1665
E-posta: info@sharqforum.org

research.sharqforum.org

SharqStrategic

الشرق
للأبحاث الاستراتيجية

AL SHARQ
STRATEGIC
RESEARCH